

Sygn. akt I ACa 142/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 lipca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Roman Sugier (spr.)
Sędziowie :	SA Lucyna Świdierska-Pilis SA Joanna Naczyńska
Protokolant :	Agnieszka Szymocha

po rozpoznaniu w dniu 20 czerwca 2017 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w T.

przeciwko Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Okręgowego w (...)

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w K.

z dnia 14 listopada 2016 r., sygn. akt II C 364/15

1) oddala apelację;

2) zasądza od powódki na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 1 875 (tysiąc osiemset siedemdziesiąt pięć) złotych z tytułu zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Joanna Naczyńska	SSA Roman Sugier	SSA Lucyna Świdierska-Pilis
----------------------	------------------	-----------------------------

Sygn. akt I ACa 142/17

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 listopada 2016 roku Sąd Okręgowy w (...) oddalił powództwo (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w T. skierowane przeciwko Skarbowi Państwa – Prezesowi Sądu Okręgowego w (...) o zapłatę kwoty 2.100 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 30 marca 2015 roku oraz kosztów procesu.

Żądanie powódki dotyczyło zapłaty, odszkodowania z tytułu szkody doznanej przez powódkę ze względu na wydanie przez Sąd Okręgowy w (...) orzeczenia w sprawie o sygn. III S 68/14, które w ocenie powódki jest niezgodne z prawem, gdyż bezzasadnie odmówiono nim stwierdzenia przewlekłości w sprawie

I Co 2489/11 Sądu Rejonowego w M..

Na dochodzoną kwotę składa się 2.000 złotych z tytułu minimalnego świadczenia jakie powódka mogłaby uzyskać w przypadku uwzględnienia skargi (2.000 zł) oraz 100 złotych z tytułu opłaty od skargi, której powódce nie zwrócono.

Orzeczenie Sądu pierwszej instancji oparte zostało na następujących ustaleniach faktycznych.

Powódka wystąpiła do Sądu Rejonowego w M. w dniu 8 lipca 2011 roku z wnioskiem o wyjawienie majątku swego dłużnika. Sprawę zarejestrowano pod sygnaturą akt I Co 2489/11.

Termin posiedzenia w tej sprawie wyznaczono na 11 października 2011 roku.

Ze względu na nieodebranie przez dłużnika wezwania na posiedzenie sądu, pomimo podwójnej awizacji, powódkę wezwano do wskazania aktualnego adresu dłużnika pod rygorem wynikającym z art. 823 kpc.

Powódka w odpowiedzi na to wezwanie zwróciła się do Sądu Rejonowego w M. o ustalenie adresu jej dłużnika w oparciu o akta sprawy II K 423/10 Sądu Rejonowego w T., toczącej się przeciwko dłużnikowi.

W dniu 12 grudnia 2011 roku Sąd Rejonowy w M. uzyskał w oparciu o akta wspomnianej sprawy informację, że dłużnik powódki od roku mieszka i pracuje w N.. Wskazano jedynie adres dłużnika w Polsce. W dniu 14 grudnia 2011 roku Sąd Rejonowy w M. poinformował powódkę, że nie udało się ustalić aktualnego adresu jej dłużnika i w związku z tym od 13 listopada 2011 roku rozpoczął się bieg terminu do umorzenia postępowania o jakim mowa w przepisie art. 823 kpc.

Zarządzeniem z dnia 27 listopada 2012 roku stwierdzono umorzenie postępowania w sprawie I Co 2489/11 wobec upływu rocznego terminu z art. 823 kpc, o czym powódkę poinformowano pismem z 29 listopada 2012 roku.

Powódka 22 sierpnia 2014 roku wniosła do Sądu Rejonowego skargę o stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie Sądu Rejonowego w M. o sygn. akt I Co 2489/11 domagając się nakazania temu Sądowi niezwłocznego podjęcia czynności w sprawie i zasądzenia na jej rzecz kwoty 8.000 złotych. Uzasadniając skargę powódka podała, że Sąd Rejonowy w M. poinformował ją o umorzeniu postępowania w sprawie o wyjawienie majątku jej dłużnika bez wydania wymaganego postanowienia, przez co uniemożliwił jej zaskarżenia orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie.

Postanowieniem z dnia 17 grudnia 2014 roku Sąd Okręgowy w (...) oddalił skargę powódki. W ocenie Sądu czynności Sądu Rejonowego w M. w ramach sprawy I Co 2489/11 podejmowane były niezwłocznie i prawidłowo.

Do wyjawienia majątku dłużnika powódki nie doszło ze względu na jej bezczynność co do wskazania jego adresu.

Doszło więc do umorzenia postępowania w sprawie z mocy art. 823 kpc, czyli z mocy prawa. Wydanie postępowania w tym zakresie było zbędne a skarga jako wniesiona po zakończeniu sprawy nie mogła być uwzględniona.

Powódka 1 maja 2015 roku wystąpiła do Sądu Rejonowego w M. o uzasadnienie postanowienia o umorzeniu postępowania w sprawie I Co 2489/11. Sąd Rejonowy wniosek ten odrzucił podając, że nie wydał postanowienia w tym przedmiocie, gdyż postępowanie w tej sprawie uległo umorzeniu z mocy prawa. Sąd Okręgowy w (...) postanowieniem z dnia 17 marca 2016 roku oddalił zażalenie powódki nie podzielając zarzutu, że przepis art. 823 kpc nie ma zastosowania

w sprawie i podzielił stanowisko Sądu Rejonowego w M., że umorzenie postępowania w sprawie o wyjawienie majątku przez dłużnika powódki nastąpiło z mocy prawa wobec bezczynności powódki jako wierzyciela w zakresie wskazania adresu dłużnika. Wyraził natomiast pogląd, że stwierdzenie umorzenia tego postępowania winno nastąpić nie w formie zarządzenia lecz postanowienia.

Postanowieniem z dnia 17 maja 2016 roku Sąd Rejonowy w M. stwierdził umorzenie postępowania w sprawie I Co 2489 z mocy prawa. Zażalenie powódki na to postanowienie zostało oddalone przez Sąd Okręgowy w (...) postanowieniem z dnia 22 września 2016 roku, sygn. akt III Cz 1007/16, jako bezzasadnie kwestionujące umorzenie postępowania z mocy prawa.

Mając na względzie powyższe ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy w (...) uznał, że ze względu na charakter dochodzonego przez powódkę roszczenia odszkodowawczego należy oceniać jego zasadność przy uwzględnieniu przepisów art. 417⁽¹⁾ § 2 kc oraz art. 424⁽¹⁾ § 1 kpc i art. 424^(1b) kpc, czyli badać czy powódka doznała szkody majątkowej wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia sądowego i czy orzeczenie to było niezgodne z prawem. Należy to ocenić przesłankowo, że względu na niekasacyjny charakter postanowienia jakie zapadło w sprawie o sygn. akt. II S 68/14.

W ocenie Sądu Okręgowego kwestionowane przez powódkę orzeczenie wydane w tej sprawie nie jest bezprawiem judykacyjnym uzasadniającym zasądzenie na jej rzecz odszkodowania. Nie każde bowiem orzeczenie „niezgodne z prawem” jest orzeczeniem bezprawnym w rozumieniu wspomnianych przepisów. Odwołując się do orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz Trybunału Konstytucyjnego Sąd pierwszej instancji wyraził pogląd, że ewentualna odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkodę nie wynika z każdego wadliwego orzeczenia tego lecz ma miejsce jedynie w przypadku gdy niezgodność z prawem jest oczywista, rażąca i przybiera postać kwalifikowaną.

Sąd pierwszej instancji podkreślił stanowisko Sądu Rejonowego w M. oraz Sądu Okręgowego w (...), rozpoznającego zażalenia od orzeczeń sądu pierwszej instancji, że umorzenie postępowania w sprawie I Co 2489/11 nastąpiło z mocy prawa wobec bezczynności powódki jako wierzyciela. Podkreślił nadto, że o braku cechy bezprawności orzeczenia jakie zapadło w sprawie o sygn. akt II S 68/14 świadczy rozbieżność w orzecznictwie sądów co do tego czy stwierdzenie umorzenia postępowania z mocy prawa, na mocy art. 823 kpc, wymaga wydania postanowienia czy też tego rodzaju orzeczenie nie jest konieczne. Rozbieżne orzeczenia na ten temat miały miejsce także w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Przychylając się do dominującego w doktrynie stanowiska Sąd Okręgowy wyraził pogląd, że wydanie postanowienia stwierdzającego umorzenie postępowania z mocy prawa na podstawie przepisu art. 823 kpc, było niezbędne. Stanowisko odmienne, wyrażone w postanowieniu wydanym w sprawie o sygn. akt II S 68/14 nie może być jednak w ocenie Sądu Okręgowego traktowane jako bezprawne ze względu na brak rażącej i oczywistej niezgodności z prawem. Zwłaszcza, że skargę wniesiono po znacznym upływie czasu od umorzenia postępowania o wyjawienie majątku dłużnika z mocy prawa. Sąd Okręgowy nie dopatrył się też okoliczności przemawiających za zwróceniem się do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności z Konstytucją (art. 45 i 176 Konstytucji RP) przepisu art. 823 kpc.

Nie podzielił też stanowiska powódki, że radca Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa, występujący w sprawie jako jej reprezentant, nie jest do tego uprawniony.

Jako podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu Sąd wskazał przepis art. 98 kpc.

Wyrok został zaskarżony w całości przez powódkę, która zarzuciła:

1) naruszenie przepisów prawa materialnego polegające na:

- naruszeniu art. 45 Konstytucji RP poprzez uznanie, że w sprawie przeciwko Skarbowi Państwa, reprezentowanemu przez Prezesa Sądu Okręgowego w (...) może orzekać sędzia tego Sądu, w sytuacji gdy roszczenie wiąże się z działalnością tego sądu,

- naruszenie art. 417 § 1 i 2 kpc poprzez jego błędną wykładnię, a to przez uznanie, iż stronie nie należy się odszkodowanie za oczywiście sprzeczną z prawem wykładnią norm w toku orzekania przez Sąd Okręgowy w (...),
- naruszenie art. 6 kc poprzez błędną jego wykładnię i uznanie, że powódka nie wykazała oczywistej bezprawności orzeczenia będącego przedmiotem sporu oraz tego, że w związku z tą bezprawnością doznała szkody majątkowej,
- naruszenie art. 417 § 1 kc w związku z art. 77 ust. 1 Konstytucji RP – poprzez wadliwą wykładnię polegającą na przyjęciu, że niezgodne z prawem działanie władzy publicznej nie powoduje odpowiedzialności Skarbu Państwa w każdym przypadku gdy prawo zostało złamane,
- art. 29 ust. 1 ustawy o Prokuraturii Generalnej poprzez uznanie, że pozwany może być reprezentowany przez osobę nie mającą uprawnień określonych w ustawie;

2) naruszenie przepisów prawa procesowego a to:

- art. 231 kpc i art. 233 kpc polegające na błędnym uznaniu, że przedmiotem powództwa jest wykładnia przepisów co do sposobu zakończenia postępowania o wyjawienia majątku podczas gdy w istocie roszczenie wynika z niewydania orzeczenia i niedoręczenie stronie orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie,
- art. 379 § 1 kpc poprzez rozpoznanie sprawy przez sędziego Sądu z którego działaniem wiąże się dochodzone roszczenie,
- art. 48 § 1 ust. 1 i 4 kpc w związku z art. 379 § 1 kpc poprzez udział w postępowaniu i wydanie orzeczenia przez Sąd, który z mocy ustawy reprezentuje pozwanego, a sędzia pozostaje w zależności służbowej od pozwanego.

Powołując się na powyższe powódka wnosila o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Pozwany wnosil o oddalenie apelacji i o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny w Katowicach zważył co następuje:

Apelacja powódki nie jest zasadna.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutu nieważności postępowania (art. 379 kpc), która miała mieć miejsce w toku rozpoznania sprawy przez Sąd Okręgowy w (...). Jak wyjaśnił pełnomocnik powódki przed Sądem Apelacyjny zarzut ten oparty jest na stwierdzeniu, że sprawę rozpoznawał sędzia, który winien być wyłączony od jej rozpoznania, a pozwanego reprezentowała osoba, która nie ma uprawnień radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (dawnej Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa).

Zarzut ten należy uznać za chybiony. Jest on wynikiem błędnego uznania przez powódkę, że sędzia orzekający w sprawie pozostaje w zależności służbowej od pozwanego, gdyż ten jest reprezentowany przez Prezesa Sądu Okręgowego w (...).

Pozwanym w sprawie jest Skarb Państwa. Ze względu na specyfikę tego rodzaju osoby prawnej, która nie posiada siedziby ani organów, prawo procesowe przewiduje, że jest on w sprawach reprezentowany przez jednostkę organizacyjną w związku z którą łączy się dochodzone roszczenie.

Spór dotyczy tego czy powódka doznała szkody ze względu na wadliwość orzeczenia wydanego przez Sąd Okręgowy w (...) i czy Skarb Państwa jest zobowiązany do naprawienia tego rodzaju szkody.

Dlatego Skarb Państwa reprezentowany jest przez Prezesa Sądu Okręgowego w (...). Nie oznacza to, że między tą osobą a sędzią orzekającym w sprawie zachodzi tego rodzaju zależność służbowa, która mogłaby budzić wątpliwości co do

bezstronności sędziego. Skarżąca nie zarzuca sędziemu braku bezstronności. Uważa jedynie, że wszyscy sędziowie danego Sądu winni być wyłączeni od rozpoznawania sprawy, która wiąże się z działalnością danego sądu, uznając że brak tego rodzaju regulacji narusza jej prawo do sądu w rozumieniu art. 45 Konstytucji RP.

W kwestii wyłączenia sędziów Sądu Okręgowego w (...) od rozpoznawania niniejszej sprawy Sąd Apelacyjny wypowiedział się oddalając zażalenie powódki postanowieniem z dnia 28 lipca 2016 roku I Co 27/16 na orzeczenie Sądu pierwszej instancji odmawiające wyłączenia sędziów tego Sądu poza sędziami funkcyjnymi. Stanowisko Sądu Apelacyjnego w tym zakresie nie uległo zmianie. Zbędne jest więc powtarzanie przytoczonej tam argumentacji. Dla jej uzupełnienia należy wskazać na uregulowanie zawarte w przepisie art. 48 § 1 pkt 6 kpc, zgodnie z którym w sprawach o odszkodowanie z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem z mocy samej ustawy wyłączony jest sędzia, jeżeli brał udział w wydaniu tego orzeczenia.

Ustawodawca wypowiedział się więc co do zakresu wyłączenia w przypadku tego rodzaju spraw. Powódka nie wskazuje, na żadne inne okoliczności, poza charakterem sprawy, której dotyczy jej roszczenie, które wskazywałyby na to, że wątpliwości co do bezstronności innych sędziów Sądu Okręgowego w (...) winny skutkować ich wyłączeniem od rozpoznania sprawy. Nie zachodzi więc sprzeczność art. 48 kpc z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, gdyż nie można utożsamiać sędziego orzekającego w sprawie i stanowiącego sąd w rozumieniu wspomnianego przepisu Konstytucji RP z sądem jako jednostkę organizacyjną, której prezes reprezentuje pozwany Skarb Państwa.

Brak też podstaw do uznania, że prawo do obrony stanowiska procesowego powódki zostało ograniczone przez niewłaściwą reprezentację pozwanego.

Przy dokonywaniu wykładni przepisów nie można zawsze ograniczać się, jak to utrzymuje powódka, do ich literalnego rozumienia. Należy też zakładać racjonalność działania ustawodawcy. Dlatego nie jest uprawnione rozumowanie skarżącej, że radca Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, reprezentujący Prokuraturę w tej sprawie nie jest do tego uprawniony, gdyż nie posiada uprawnień adwokata albowiem utracił je z chwilą zatrudnienia w ramach umowy o pracę w Prokuraturii Generalnej RP.

Oznacza to, że posiadanie uprawnień o jakich mowa w przepisie art. 29 ust. 1 ustawy o Prokuraturii jest niezbędne w dacie powoływania na stanowisko radcy Prokuraturii a nie jeszcze po zatrudnieniu w tym charakterze.

Nie sposób bowiem uznać, że intencją ustawodawcy było przyznanie możliwości reprezentowania Prokuraturii Generalnej RP osobom nie mającym wymaganych uprawnień, gdyż utraciły je z mocy ustawy o adwokaturze z chwilą zatrudnienia w ramach umowy o pracę.

Chybione są także zarzuty dotyczące naruszenia pozostałych przepisów prawa procesowego jak i art. 417 § 1 kc oraz art. 6 kc.

Skarżąca podkreśla, że istotą sporu nie jest to w jakiej formie winno być stwierdzone umorzenie postępowania o wyjawienie majątku jej dłużnika lecz to, że w ogóle stwierdzenie takie nie miało miejsce, gdyż nie doręczono jej orzeczenia w tym zakresie, przez co uniemożliwiano jej jego zakwestionowanie zażaleniem, co świadczy o oczywistej bezprawności postępowania jakie zapadło w sprawie II S 68/14.

Powódka pomija dwie istotne w ocenie Sądu Apelacyjnego okoliczności mające znacznie dla oceny zasadności jej roszczenia. Skarżącej nie udało się wykazać sprzeczności z Konstytucją RP obowiązującego w przeszłości przepisu art. 823 kpc, zgodnie z którym postępowanie egzekucyjne umarza się z mocy samego prawa jeżeli wierzyciel w ciągu roku nie dokonał czynności potrzebnej do dalszego prowadzenia postępowania. Świadczy o tym treść postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 listopada 2016 roku wydanego w sprawie o sygn. akt Ts, 201/16 w którym Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej powódki kwestionującej konstytucyjność tego przepisu. Wyjaśnił, że powódka miała możliwość zakwestionowania umorzenia postępowania egzekucyjnego wnosząc zażalenie na zwrot tytułu wykonawczego (odpis postanowienia k. 325 – 326 akt sprawy).

Wbrew temu co utrzymuje skarżąca doszło do czynności procesowej stwierdzającej umorzenie z mocy prawa postępowania egzekucyjnego, którego częścią jest postępowanie o wyjawienie majątku dłużnika.

Taką czynnością było zarządzenie sędziego prowadzącego sprawę o wyjawienie majątku wydane w dniu 27 listopada 2012 roku (kopia k. 38) o jakim poinformowano powódkę jako wierzyciela.

Jak wyjaśnił Sąd pierwszej instancji w motywach zaskarżonego wyroku w przeszłości w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono pogląd, że stwierdzenie umorzenia postępowania na podstawie art. 823 kpc nie wymaga wydania postanowienia w tym przedmiocie. W późniejszym okresie doszło do zmiany stanowiska Sądu Najwyższego w tym zakresie. Uchybienie Sądu Rejonowego w M. polegało więc na niewłaściwej formie stwierdzenia umorzenia postępowania i braku doręczenia odpisu orzeczenia w tym przedmiocie, co w późniejszym okresie zostało skorygowane przez wydanie postanowienia o umorzeniu postępowania.

Istotne znaczenie ma też cel postępowania o stwierdzenie przewlekłości postępowania. Niewątpliwie jest nim dążenie do zakończenia sprawy w rozsądnym terminie i przyznanie stronie satysfakcji finansowej za nadmierne oczekiwanie na wynik sprawy.

Z kolei celem postępowania o wyjawianie majątku dłużnika jest ustalenie czy dłużnik ma majątek z którego może być prowadzona egzekucja długu.

Skoro to postępowanie z mocy prawa uległo umorzeniu nie sposób w okolicznościach sprawy za oczywiście błędne i rażąco naruszające prawo uznać postanowienie Sądu Okręgowego w (...) wydane w sprawie II S 68/14 w którym stwierdzono brak przewlekłości postępowania w sprawie I Co 2489/11 Sądu Rejonowego w M.. Jak już wspomniano celem wprowadzenia przepisów w tym zakresie jest podejmowanie działań zmierzających do rozpoznania sprawy co do istoty w rozsądnym terminie a nie do wymierzania kar majątkowych za ewentualne uchybienia procesowe sądów, których działania dotyczy skarga.

Sąd Apelacyjny w Katowicach reprezentuje pogląd, że także w sprawach wywołanych skargą na przewlekłość postępowania należy badać czy wniesienie skargi tego rodzaju i zgłoszenie roszczeń finansowych nie stanowi nadużycia prawa w rozumieniu art. 5 kc. Tutejszy Sąd dał temu wyraz w motywach postanowienia z dnia 30 listopada 2016 roku, sygn. I S 74/16.

W ocenie Sądu Apelacyjnego powódka pomijając wynik postępowania o wyjawienie majątku dłużnika dąży do uzyskania satysfakcji finansowej zarzucając w istocie błąd co do czynności procesowej, którą stwierdzono umorzenie postępowania z mocy prawa, w dacie poprzedzającej wniesienie przez nią skargi na przewlekłość postępowania. Tego rodzaju żądanie w sprawie II S 68/14 winno być uznane za sprzeczne z istotą skargi i celem jakemu służy wywołane nią postępowanie, co czyni chybnym także zarzut naruszenia art. 6 kc.

Dlatego Sąd Apelacyjny na mocy art. 385 kpc oddalił apelację powódki jako pozbawioną uzasadnionych podstaw.

O kosztach orzeczono na mocy art. 98 kpc.

SSA Joanna Naczyńska	SSA Roman Sugier	SSA Lucyna Świdorska-Pilis
----------------------	------------------	----------------------------

Brak podpisu SSA Lucyny Świdorskiej-Pilis

z uwagi na urlop